

Порівняльна ефективність «нітратцентричної» та «діуретикоцентричної» стратегій лікування гострої декомпенсованої серцевої недостатності у хворих з хронічною хворобою нирок щодо деконгестії та важких серцево-судинних ускладнень

Мета роботи — провести порівняльну оцінку ефективності різних стратегій лікування «вологих і теплих» хворих з гострою декомпенсованою серцевою недостатністю (ГДСН) із зниженою швидкістю клубочкової фільтрації (ШКФ).

Матеріали та методи. У проспективне дослідження залучено 141 хворих із ГДСН у віці від 38 до 85 років (середній вік $(66,4 \pm 2,2)$ року), які були послідовно госпіталізовані в кардіологічні відділення Олександрівської клінічної лікарні м. Києва протягом 2012–2014 рр. Серед усіх хворих хронічною хворобою нирок (ХХН) ШКФ < 60 при поступленні мала місце у 95 хворих (67,3 %), у тому числі групі ДЦ — 57 та НЦ — 38 хворих. Вони склали матеріал даного дослідження.

Результати та обговорення. Госпітальна летальність у групі НЦ складала 2 хворих (5,3 %), а в групі ДЦ — 4 (7,0 %) ($p > 0,05$). Тривалість госпітального періоду лікування була достовірно більшою у групі ДЦ ($16,4 \pm 1,2$) дня проти ($13,2 \pm 0,9$) дня, $p < 0,05$). Показник Е/Е' був достовірно нижчим у групі НЦ, порівняно з ДЦ, на D3 ($p < 0,05$) та Dв ($p < 0,01$). Достовірне зростання добового діурезу в обох групах, порівняно з D1, відбувалося з D2 ($p < 0,01$), і на 3-й та 5-й дні лікування в групі НЦ було більш вираженим, ніж у групі ДЦ ($p < 0,01$).

Висновки. У хворих із ГДСН і ШКФ < 60 без ознак системної гіпотензії «нітратцентрична» стратегія, у порівнянні із «діуретикоцентричною», асоціюється з більш вираженими клінічною деконгестією і зниженням сироваткового рівня NT-proBNP.

Ключові слова:

хронічна хвороба нирок, гостра декомпенсована серцева недостатність, NT-proBNP, деконгестія та швидкість клубочкової фільтрації.

Актуальність гострої декомпенсованої серцевої недостатності (ГДСН) зумовлена її значною поширеністю та причиною госпіталізації серед пацієнтів із серцево-судинними захворюваннями (ССЗ) [10, 21, 34]. За даними різних міжнародних публікацій, смерть в стаціонарі при ГДСН сягає від 4 до 7 %, 60-денна летальність становить 7–11 %, а повторна госпіталізація за 60–90 днів — від 20 до 30 % [10, 24].

Важливою проблемою є своєчасне виявлення та лікування коморбідних станів, які можуть суттєво обтяжувати перебіг ГДСН, зокрема дисфункції нирок. Фремінгемське дослідження показало, що поширеність дисфункції нирок зі швидкістю клубочкової фільтрації (ШКФ) < 60 мл/хв/1,73 м², що прийнято вважати ознакою хронічної хвороби

К.М. Амосова¹,
І.І. Горда¹,
А.Б. Безродний¹,
Г.В. Мостбауер¹,
Ю.В. Руденко¹,
А.В. Саблін²,
Н.В. Мельниченко²,
Ю.О. Сиченко¹,
І.В. Прудкий¹,
К.І. Черняева¹,
О.В. Василенко¹,
І.С. Ковальова¹,
О.В. Ходаківська¹,
П.О. Лазарєв¹,
Н.О. Кононенко²

¹ Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

² Олександрівська клінічна лікарня м. Києва

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Горда Ігор Іванович
аспірант кафедри внутрішньої медицини № 2

01601, м. Київ, вул. Шовковична, 39/1.
Тел. (044) 255-14-46

Стаття надійшла до редакції
16 червня 2017 р.

нирок (ХХН) [28], визначається приблизно у половини хворих із ГДСН [2, 41] і асоціюється із значним погіршенням прогнозу. Госпітальна летальність таких хворих, порівняно з пацієнтами із ШКФ ≥ 60 мл/хв/1,73 м², підвищується у 1,5–3 рази [2, 41], а сумарна частота смерті і госпіталізації з приводу повторних декомпенсацій зростає більш ніж на 50 % [10].

Основним проявом ГДСН є венозний застій у малому та великому колах кровообігу (конгестія), що у частини хворих поєднується з ознаками гіпоперфузії внаслідок зниження серцевого викиду. Лікування конгестії базується на використанні діуретиків та периферичних вазодилататорів і часто вимагає значних доз препаратів [6, 24]. Тим не менше, значний відсоток хворих виписуються із стаціонару з ознаками конгестії [39], що, як показали дослідження останніх років [35, 41], асоціюється з підвищенням ризику повторних госпіталізацій та летальності. Разом з тим, проспективні рандомізовані клінічні дослідження ефективності та переносимості різних видів антиконгестивної терапії поодинокі та стосуються переважно різних видів та режимів діуретичної терапії [2, 19]. При цьому відсутні подібні дослідження у хворих із ГДСН в поєднанні з ХХН.

Мета роботи — провести порівняльну оцінку ефективності тривалої безперервної інфузії нітратів з поєднанням відносно невеликих доз фуросеміду (так звана «нітратцентрична» — НЦ стратегія) та більш високих доз в/в фуросеміду в поєднанні з короткою інфузією нітратів (так звана «діуретикоцентрична» — ДЦ стратегія) у так званих «вологих і теплих» хворих із ГДСН і ХХН (ШКФ < 60 мл/хв/1,73 м²) у відношенні клінічної деконгестії, переносимості і найближчих наслідків ГДСН.

Матеріали та методи

У відкрите проспективне рандомізоване дослідження із сліпою оцінкою кінцевих точок залучено 141 хворих з ГДСН у віці від 38 до 85 років (середній вік $(66,4 \pm 2,2)$ року), в тому числі чоловіків — 104 (73,8 %), які були послідовно госпіталізовані в кардіологічні відділення Олександрівської клінічної лікарні м. Києва протягом 2012–2014 рр. з приводу ГДСН з відповідними критеріями включення/невключення і дали інформовану згоду на участь у дослідженні. Діагноз ГДСН встановлювали згідно з критеріями Європейського товариства кардіологів [31].

Критеріями включення були: серцева недостатність внаслідок хронічної ішемічної хвороби серця (ІХС) — післяінфарктного кардіосклерозу, артеріальної гіпертензії (АГ) і дилатаційної кар-

діоміопатії (ДКМП), незалежно від фракції викиду (ФВ) лівого шлуночка (ЛШ), посилення задишки до рівня задишки в стані спокою, центральний венозний тиск (ЦВТ) > 120 мм вод. ст., а також не менше двох з наступних ознак: ортопное; збільшення набряків та / або дози петльових діуретиків за останній місяць; вологі хрипи в легенях; набухання шийних вен; венозний застій у легенях за даними оглядової рентгенографії органів грудної порожнини (ОГП). Критерії невиключення — вік > 85 років, артеріальна гіпотензія, гострий коронарний синдром давністю < 3 міс, клінічно значущі вади серця (насамперед дегенеративний стеноз устя аорти), тромбоемболія легеневої артерії, посттромбоемболічна легенева гіпертензія і легенева серце, гіпертрофічна та рестриктивна кардіоміопатії, перикардит, клінічно значущі порушення ритму та провідності зі змінами гемодинаміки, тяжкі хронічні захворювання нирок із ШКФ < 15 мл/хв/1,73 м² та важкі супутні захворювання, які могли суттєво погіршити перебіг ГДСН.

Усі хворі в порядку поступлення в 1-й день у співвідношенні 2 : 1 були рандомізовані на дві групи за різною стратегією деконгестії. Група ДЦ включала 93 хворих, яким деконгестія проводилася традиційно за допомогою помірних доз петльових діуретиків в/в болюсно (41–120 мг на добу для фуросеміду) та нетривалої переривчастої інфузії НТГ (одноразово при поступленні протягом 4–12 год у дозі 10–30 мкг/кг/хв). Група НЦ включала 48 хворих, яким деконгестія досягалася шляхом безперервної інфузії НТГ (початкова доза — 10 мкг/хв, середня 30–100 мкг/хв, максимальна — 200 мкг/хв) протягом ≥ 72 год та низьких доз петльових діуретиків в/в болюсно (≤ 80 мг на добу для фуросеміду). Для оцінки еквівалентності доз фуросеміду і торасеміду для в/в введення використано співвідношення 1 : 2 [3]. Серед усіх хворих ХХН ШКФ < 60 при поступленні мала місце у 95 хворих (67,3 %), у тому числі групі ДЦ — 57 та НЦ — 38 хворих. Вони склали матеріал даного дослідження. Клінічна характеристика двох груп представлена нижче.

Первинні кінцеві точки включали вираженість задишки за шкалою Borg [1], масу тіла, NT-pro-BNP на час виписки, частоту важких, потенційно фатальних, ускладнень — серцевої астми або кардіогенного набряку легень, кардіогенного шоку, фібриляції шлуночків (ФШ) або стійкої шлуночкової тахікардії (ШТ) з успішною реанімацією і смерті, та сумарну частоту всіх важких серцево-судинних подій за час лікування в стаціонарі.

Обстеження пацієнтів передбачало визначення загальноприйнятих симптомів та ознак СН, у

Таблиця 1. Клінічна характеристика обох груп на час включення в дослідження (D1)

Показник	НЦ (n = 38)		ДЦ (n = 57)	
	Абс.	%	Абс.	%
Вік, М ± m років	66,4 ± 2,2		68,7 ± 2,3	
Чоловіки	30	78,9	41	71,9
ІХС (післяінфарктний кардіосклероз)	24	63,2	38	66,7
АГ	27	71,1	43	75,4
ДКМП	11	28,9	15	26,3
Цукровий діабет	9	23,7	17	29,8
ФП	10	26,3	19	33,3
НУНА III клас	22	57,9	37	64,9
НУНА IV клас	16	42,1	20	35,1
ФВ < 45 %	30	78,9	43	75,4
ФВ ЛШ, М ± m (%)	32,5 ± 1,5		34,6 ± 1,6	
ШКФ, М ± m (мл/хв)	48,3 ± 3,6		43,2 ± 3,3	
Задихка в спокої	36	94,7	55	96,5
Ортопное	32	84,2	49	86,0
Вологі хрипи < 1/4 легеневих полів	10	26,3	16	28,1
Вологі хрипи > 1/4 легеневих полів	20	52,6	32	56,1
Периферичні набряки	33	86,8	50	87,7
Печінка > 3 см	25	65,8	41	71,9
Набухання шийних вен	32	84,2	49	86,0
Асцит	7	18,4	12	21,1
Гідроторакс	11	28,9	18	31,6

Примітка. АГ — артеріальна гіпертензія, ФП — фібриляція передсердь, ДКМП — дилатаційна кардіоміопатія (усі $p > 0,05$).

тому числі ЦВТ, маси тіла, добового діурезу і сатурації транскутанним методом (SpO_2) станом на ранок натще на 1-й, 2-й, 3-й, 5-й дні та день виписки (D1, D2, D3, D5, Dв), ЕКГ у 12 відведеннях у динаміці, ехокардіографію з оцінкою структури і функції порожнин серця та клапанного апарату, рентгенографію органів грудної порожнини за показаннями і стандартні загальноклінічні та біохімічні лабораторні аналізи. ШКФ оцінювали за формулою СКД-ЕРІ, враховуючи вік, стать, расу та рівень креатиніну в сироватці крові [29]. Функціональний клас (ФК) серцевої недостатності визначали за класифікацією НУНА (New-York Heart Association) [43]. 67 пацієнтам (19 у групі НЦ та 48 у групі ДЦ) визначали в сироватці крові NT-pro-BNP імуноферментним методом на D1, D3 та Dв. Для комплексної оцінки вираженості клінічної конгестії використовували: а) ортопное-набряковий індекс (ortho-oedema index) за A. Lala [26], як суму балів, якими оцінювали вираженість ортопное (використання ≥ 2 подушок — 2 бали, < 2 подушок — 0 балів) та периферичних набряків (виражені — 2 бали, помірні — 1 бал, сліди — 0 балів); б) модифікований індекс клінічної конгестії за M. Gheorghiadu [18], як суму балів, якими оцінювали наступні показники: набухання шийних вен (від -1 до +3 балів), ортопное (від 0 до +3 балів), гепатомегалія (від -1 до +3 балів), значення NT-proBNP (від 0 до + 3 балів), пери-

феричні набряки (від 0 до + 3 балів) та результат проби з 6-хвилинною ходьбою (від 0 до +3 балів).

За допомогою ультразвукового дослідження з використанням тканинної доплерографії в імпульсно-хвильовому режимі в D1, D3 та Dв визначали швидкість раннього діастолічного потоку E, пікову швидкість руху фіброзних кілець атріовентрикулярних клапанів у першу фазу діастолі E' та їх співвідношення — E/E', як показник кінцево-діастолічного тиску в ЛШ [36].

Статистичний аналіз результатів дослідження виконували з використанням Microsoft Excel та пакета статистичного аналізу SPSS 12.0. Достовірність розбіжностей між середніми величинами оцінювали за допомогою непараметричних критеріїв: для пов'язаних сукупностей — критерія Вілкоксона, для незалежних — Манна-Уїтні. Достовірність відмінностей частот ознак визначалася за допомогою альтернативного варіювання.

Результати та обговорення

Клінічна характеристика пацієнтів обох груп при поступленні наведена в табл. 1. Обидві групи були порівнянні за віком, статтю, частотою ІХС (післяінфарктного кардіосклерозу), артеріальної гіпертензії, дилатаційної кардіоміопатії, як причини СН, фібриляції передсердь, а також супутнього цукрового діабету 2 типу (усі $p > 0,05$).

Пацієнти обох груп на час включення в дослідження (D1) були порівнянні також за осно-

Таблиця 2. Лікування в стаціонарі хворих двох груп та ФК НУНА на час виписки

Показник	НЦ (n = 38)		ДЦ (n = 57)	
	Абс.	%	Абс.	%
Фуросемід/торасемід	38	100	57	100
Фуросемід/торасемід у 1-й день, М ± m (мг)	41,2 ± 2,4 ^{***}		86,1 ± 5,2	
Фуросемід/торасемід сумарна доза за 5 днів, М ± m (мг)	292 ± 8,9 ^{***}		489 ± 14,8	
Нітрати в/в	38	100	57	100
Середня доза НТГ, М ± m (мкг/хв)	72 ± 3,6 ^{a***}		6,2 ± 0,4	
Кількість діб інфузії НТГ, М ± m (дні)	3,32 ± 0,24 ^{***}		0,8 ± 0,08	
ІАПФ	29	76,3	42	73,7
БРА	2	5,3	4	7,0
β-Блокатори	32	84,2	46	80,7
Антагоніст альдостерону	21	55,3	35	61,4
Аспірин	23	60,5	33	57,9
Непрямі антикоагулянти	7	18,4	13	22,8
Низькомолекулярні гепарини	29	76,3	42	73,7
НУНА II	20	52,6*	18	31,6
НУНА III	12	31,6	22	38,6
НУНА IV	6	15,8	17	29,8
НУНА III + IV	18	47,4*	39	68,4
Тривалість госпітального періоду, М ± m (дні)	13,2 ± 0,9*		16,4 ± 1,2	

Примітка. *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001 порівняно з групою ДЦ; ^a — у перші 3 дні лікування. ІАПФ — інгібітори ангіотензинперетворюючого ферменту, БРА — інгібітори рецепторів ангіотензину II.

вними проявами ГДСН, які характеризують конгестію (задишка в спокої, ортопноє, вологі хрипи в легенях, периферичні набряки, гепатомегалія, набухання шийних вен, асцит та гідроторакс), розподілом за ФК НУНА (III і IV класи). Середні величини ФВЛШ та показників гемодинаміки (частоти серцевих скорочень (ЧСС), систолічного артеріального тиску (САТ) та діастолічного артеріального тиску (ДАТ)) та SpO₂ також суттєво не відрізнялися (табл. 3, усі p > 0,05).

У групі ДЦ доза петльових діуретиків у 1-й день становила (86,1 ± 5,2) мг на добу для фуросеміду, сумарна доза фуросеміду за 5 днів склала (489 ± 14,8) мг, інфузія нітрогліцерину (НТГ) проводилася одноразово при поступленні протягом 4–12 год у середній дозі (6,2 ± 0,4) мкг/хв. У групі НЦ дози петльових діуретиків як у 1-й день, так і сумарна доза за 5 днів були значно меншими, ніж у ДЦ (p < 0,001, табл. 2), інфузія НТГ проводилася в дозі (72 ± 3,6) мкг/хв за перші 3–4 дні (початкова доза — 10 мкг/хв, середня — 30–100 мкг/хв, максимальна — 200 мкг/хв). Тривалість безперервного добового введення НТГ — (3,32 ± 0,24) доби.

Крім діуретиків та НТГ, хворі в обох групах отримували співставне загальноприйняте лікування СН (табл. 2).

Госпітальна летальність у групі НЦ склала 2 хворих (5,3 %), а в групі ДЦ — 4 (7,0 %) (p > 0,05). Тривалість госпітального періоду лікування (ліжко-день) була достовірно більшою у

групі ДЦ — (16,4 ± 1,2) дня проти (13,2 ± 0,9) дня, p < 0,05.

Динаміка середніх величин показників конгестії під час лікування в обох групах показана в табл. 3. Як видно з її даних, на початок дослідження середні величини всіх показників у двох групах суттєво не відрізнялися (p > 0,05).

У групі НЦ рівень задишки за шкалою Borg був достовірно нижчий, ніж у групі ДЦ, вже на 3-й день лікування і зберігався таким на 5-й день та на час виписки (p < 0,05).

Частота дихання (ЧД) в обох групах знижувалася у порівнянні з вихідною вже на D2 (p < 0,01) і в групі НЦ стала нижчою, ніж у групі ДЦ (p < 0,05). Проте, починаючи з D5, суттєва різниця між обома групами була відсутня (p > 0,05).

Поступове наростання SpO₂ спостерігалось в обох групах, починаючи із D2 (p < 0,01), без достовірних відмінностей після D3.

САТ та ДАТ в обох групах знижувався у порівнянні з вихідними величинами вже на D2 (p < 0,01), і в групі НЦ став нижчим, ніж у ДЦ на D3 та D5 (p < 0,05). Але на час виписки суттєва різниця між обома групами по АТ була відсутня (p > 0,05). ЧСС в обох групах знижувалася поступово вже з D2 (p < 0,01) і суттєво не відрізнялася протягом усього госпітального періоду (p > 0,05).

Достовірне зниження ЦВТ в обох групах спостерігалось вже на D2 (p < 0,05–0,01 порівняно з D1) і було більш вираженим у групі НЦ, порівняно з ДЦ (173 ± 6,7) проти (195 ± 7,3) мм вод. ст.,

$p < 0,01$. Ця різниця зберігалася на D3 – $(142 \pm 5,4)$ проти $(171 \pm 6,8)$ мм вод. ст., $p < 0,01$, та D5 $(98 \pm 4,5)$ проти $(122 \pm 3,7)$; $p < 0,01$.

Достовірне зростання добового діурезу в обох групах, порівняно з D1, відбувалося на 2-й ($p < 0,01$), 3-й та 5-й дні лікування, і в групі НЦ було більш вираженим, ніж у ДЦ ($p < 0,01$).

Деконгестія в стаціонарі супроводжувалася значним прогресуючим зменшенням маси тіла в обох групах, порівняно з днем поступлення ($p < 0,05$). У групі НЦ маса тіла було достовірно меншою в порівнянні з ДЦ на 5-й день $(79,8 \pm 1,7)$ кг проти $(83,2 \pm 1,9)$ кг; $p < 0,05$, що зберігалася на час виписки зі стаціонару $(79,5 \pm 1,7)$ кг проти $(81,8 \pm 1,9)$ кг; $p < 0,05$.

При порівнянні модифікованого індексу конгестії Gheorgiade на початок лікування він був достовірно нижчим у групі НЦ порівняно з ДЦ, починаючи з D3 ($p < 0,05$), що зберігалася на час виписки – $(9,3 \pm 0,42)$ бала проти $(11,4 \pm 0,48)$ бала; $p < 0,01$. Подібний характер мала динаміка ортонабрякового індексу Lala, який, за відсутності міжгрупової різниці у D1, у ході лікування достовірно знижувався в обох групах, причому, починаючи з D3, більш виражено в групі НЦ, порівняно з ДЦ – $(3,2 \pm 0,1)$ проти $(3,8 \pm 0,09)$, $p < 0,05$, на D3 та $(2,5 \pm 0,08)$ проти $(3,2 \pm 0,07)$, $p < 0,01$, на Dв.

При поступленні хворі обох груп були порівнянні за середнім сироватковим рівнем NT-проBNP, який достовірно знизився в обох групах на D3 ($p < 0,05$). Слід зазначити, що в групі НЦ, порівняно з ДЦ, це зниження було достовірно більшим, як на D3, так і на Dв ($p < 0,05$).

За показником E/E' хворі були порівнянні в обох групах на D1. Але E/E' був достовірно нижчим у групі НЦ, порівняно з ДЦ, на D3 ($p < 0,05$) та Dв ($p < 0,01$).

Відсоток хворих, що мали ФК II за NYHA при виписці, був достовірно більшим у групі НЦ, ніж ДЦ $(52,6)$ проти $31,6\%$; $p < 0,05$, а тих, які мали ФК III та IV за NYHA, – меншим $(47,4)$ проти $68,4\%$; $p < 0,05$, табл. 2.

За частотою окремих ускладнень в стаціонарі (інтерстиціальний/альвеолярний набряк легень, кардіогенний шок, нефатальні ФШ і ШТ та пароксизмальна форма ФП) хворі двох груп достовірно не відрізнялися (табл. 4; $p > 0,05$). Однак сумарна частота всіх фатальних та нефатальних серцево-судинних «подій», куди ввійшли інтерстиціальний/альвеолярний набряк легень, кардіогенний шок, нефатальні ФШ і ШТ та смерть, у групі НЦ була меншою, ніж у ДЦ $(13,2)$ проти $28,1\%$; $p < 0,01$, табл. 4.

Сумарна частота артеріальної гіпотензії (симптомної та безсимптомної), як можливе усклад-

Таблиця 3. Динаміка показників конгестії і гемодинаміки (M $\pm$ m) у пацієнтів двох груп

Показник	НЦ (СКФ < 60)					ДЦ (СКФ < 60)				
	D1	D2	D3	D5	Dв	D1	D2	D3	D5	Dв
Задихка (Borg), у.о.	9,1 $\pm$ 0,48	7,4 $\pm$ 0,27*	6,6 $\pm$ 0,19***	5,9 $\pm$ 0,15***	3,8 $\pm$ 0,11***	9,2 $\pm$ 0,46	8,9 $\pm$ 0,29	8,3 $\pm$ 0,32	7,1 $\pm$ 0,28*	4,8 $\pm$ 0,17**
ЧСС, уд./хв	98,5 $\pm$ 3,4	90,9 $\pm$ 3,2**	82,8 $\pm$ 3,0**	77,9 $\pm$ 2,8**	74,1 $\pm$ 2,8**	101,4 $\pm$ 3,5	95,1 $\pm$ 3,5*	87,5 $\pm$ 3,2**	81,6 $\pm$ 3,0**	76,3 $\pm$ 2,9**
SAT, мм рт. ст.	124,3 $\pm$ 4,5	111,8 $\pm$ 4,3**	106,1 $\pm$ 4,2***	107,2 $\pm$ 4,2***	111,2 $\pm$ 4,3**	125,1 $\pm$ 4,6	116,2 $\pm$ 4,3*	114,3 $\pm$ 4,3**	112,7 $\pm$ 4,3**	114,1 $\pm$ 4,4**
DAT, мм рт. ст.	78,6 $\pm$ 2,7	75,2 $\pm$ 2,5**	73,8 $\pm$ 2,5***	72,1 $\pm$ 2,4***	72,0 $\pm$ 2,4**	79,5 $\pm$ 2,8	78,1 $\pm$ 2,8	76,6 $\pm$ 2,7*	76,0 $\pm$ 2,7*	74,3 $\pm$ 2,5**
NT-проBNP, pg/ml	1402 $\pm$ 323	—	1141 $\pm$ 273**	—	922 $\pm$ 124**	1415 $\pm$ 312	—	1357 $\pm$ 261*	—	1057 $\pm$ 244**
E/E', у.о.	22,8 $\pm$ 1,2	—	19,0 $\pm$ 1,07**	—	16,1 $\pm$ 0,88***	21,9 $\pm$ 1,1	—	20,9 $\pm$ 1,05	—	19,3 $\pm$ 0,77**
Ортонабряковий індекс Lala, у.о.	3,928 $\pm$ 0,122	—	3,242 $\pm$ 0,102***	—	2,548 $\pm$ 0,086***	3,943 $\pm$ 0,107	—	3,841 $\pm$ 0,098**	—	3,207 $\pm$ 0,077**
Індекс конгестії Gheorgiade, у.о.	16,93 $\pm$ 0,68	—	14,04 $\pm$ 0,51***	—	9,36 $\pm$ 0,42***	16,88 $\pm$ 0,61	—	15,83 $\pm$ 0,42*	—	11,47 $\pm$ 0,48**
Маса тіла, кг	85,8 $\pm$ 2,0	83,7 $\pm$ 1,9*	81,1 $\pm$ 1,8**	79,8 $\pm$ 1,7**	79,5 $\pm$ 1,7**	85,4 $\pm$ 2,0	84,9 $\pm$ 2,0	83,2 $\pm$ 1,9*	82,5 $\pm$ 1,9*	81,8 $\pm$ 1,9**
Добовий діурез, мл	2472 $\pm$ 118	3148 $\pm$ 162**	3195 $\pm$ 181***	2890 $\pm$ 167***	1572 $\pm$ 72**	2530 $\pm$ 112	2815 $\pm$ 143**	2702 $\pm$ 129**	2435 $\pm$ 105**	1401 $\pm$ 77**
ЦБТ, мм H ₂ O	205 $\pm$ 9,3	173 $\pm$ 6,7***	142 $\pm$ 5,4***	98 $\pm$ 4,5***	—	202 $\pm$ 8,7	195 $\pm$ 7,3*	171 $\pm$ 6,8**	122 $\pm$ 3,7**	—
SpO ₂ , %	81,1 $\pm$ 1,7	85,8 $\pm$ 1,7**	89,9 $\pm$ 1,5**	91,9 $\pm$ 1,4**	93,5 $\pm$ 1,4**	81,8 $\pm$ 1,8	82,9 $\pm$ 1,8**	85,7 $\pm$ 1,6**	88,3 $\pm$ 1,5**	91,0 $\pm$ 1,5**
ЧД, уд./хв	27,0 $\pm$ 1,1	22,8 $\pm$ 0,9**	20,9 $\pm$ 0,9**	18,5 $\pm$ 0,8**	16,8 $\pm$ 0,7**	27,4 $\pm$ 1,0	24,9 $\pm$ 0,9**	23,8 $\pm$ 0,8**	21,2 $\pm$ 0,8**	18,1 $\pm$ 0,8**

Примітка. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$ порівняно з даними при госпіталізації; *** $p < 0,05$; **** $p < 0,01$ порівняно з 2-ю групою (ДЦ).

Таблиця 4. Частота ускладнень госпітального періоду у пацієнтів обох груп

Показник	НЦ (n = 38)		ДЦ (n = 57)	
	Абс.	%	Абс.	%
Артеріальна гіпотензія, усього	9	23,7*	4	7,0
Симптомна гіпотензія	5	13,2	2	3,5
Безсимптомна гіпотензія	4	10,5	2	3,5
Смерть в стаціонарі	2	5,3	4	7,0
Серцева астма/набряк легень	1	2,6	5	8,8
Кардіогенний шок	1	2,6	3	5,3
ФШ	0	0,0	2	3,5
Стойка ШТ	1	2,6	2	3,5
Пароксизм ФП	1	2,6	2	3,5
Кардіогенний шок + серцева астма/набряк легень	2	5,3	8	14,0
Усі фатальні та нефатальні події в стаціонарі	5	13,2*	16	28,1

Примітка. *p < 0,05; *p < 0,01 порівняно з 2-ю групою (ДЦ).

нення антиконгестивної терапії, була достовірно вищою в групі НЦ (23,7 проти 7,0 %; p < 0,05), табл. 4.

У стаціонарних хворих з ГДСН для отримання швидкого клінічного ефекту віддається перевага болюсним введенням високих доз петльових діуретиків, а у випадках розвитку набряку легень — введенням морфіну [7, 17, 40]. Використання нітратів у такої категорії хворих часто обмежене короткими переривчастими інфузіями через високий ризик спричинити артеріальну гіпотензію та необхідність забезпечення якісного моніторингу АТ і контролю швидкості інфузії та дозування препарату [10, 19].

Отримані у нашому дослідженні результати свідчать про безпечність та перевагу НЦ перед ДЦ стратегією щодо деконгестії і серцево-судинних подій у хворих з ГДСН та дисфункцією нирок і нормотензією. На сьогодні є лише одне рандомізоване дослідження з порівнянням ефективності інфузії ізосорбиду динітрату з в/в болюсним введенням фуросеміду під час важкого набряку легень [7], яке показало перевагу НЦ стратегії над ДЦ з точки зору потреби в механічній вентиляції легень. Слід зазначити, що, на відміну від нашого, ХХН не була критерієм включення в це дослідження. Таким чином, у нашому дослідженні вперше було показано перевагу НЦ стратегії, порівняно з ДЦ, щодо зменшення клінічних ознак конгестії, в тому числі показників їхньої інтегральної оцінки у «теплих та вологих» хворих на ГДСН із ХХН без АГ за час стаціонарного лікування.

Серед вазодилаторів найпоширенішими є внутрішньовенні форми нітратів [5, 13, 24]. У невеликих дозах вони викликають лише венодилатацію, зменшуючи переважно переднавантаження, але при поступовому збільшенні дози вони призводять і до артеріодилатації, зменшу-

ючи пост навантаження. Це призводить до збільшення серцевого викиду одночасно із зменшенням потреби міокарда у кисні, що має додаткову цінність у хворих з ГДСН [21, 33].

Петльові діуретики, насамперед фуросемід, при внутрішньовенній інфузії зумовлюють зростання діурезу шляхом пригнічення реабсорбції іонів Na⁺ переважно в товстому сегменті висхідної петлі Генле. Цей ефект починається приблизно через 30 хв після введення і стає максимальним через 1–2 год [9, 11, 38]. Та побічним ефектом використання петльових діуретиків є нейрогуморальна активація, як результат зменшення об'єму внутрішньосудинної рідини, так і за рахунок констрикції аферентних гломерулярних артеріол, опосередкованої активацією рецепторів клітин юкстагломерулярного апарату [30]. Активація симпатичної і ренін-ангіотензинової системи [16] призводить до підвищення периферичного судинного опору [8], яке може збільшувати післянавантаження і негативно впливати на серцевий викид [33], протидіючи деконгестії.

Важливим доказом більшої ефективності НЦ стратегії над ДЦ щодо деконгестії у хворих на ХХН стало більш значне зниження сироваткового рівня NT-proBNP — маркера міокардіального стресу [37] і важливого прогностичного фактора у хворих ГДСН [23, 24, 35]. Цей ефект, продемонстрований нами вперше, може свідчити про потенційні можливості НЦ стратегії покращувати прогноз хворих на ГДСН та дисфункцією нирок, що показали результати нашого дослідження відносно сумарної частоти важких серцево-судинних подій за час стаціонарного лікування. Водночас більш значного зниження зазнав і показник E/E', який характеризує кінцево-діастолічний тиск у лівому шлуночку.

Останнім часом велика увага приділяється недостатній ефективності лікування ГДСН щодо

досягнення оптимальної клінічної деконгестії [19, 39], виходячи з даних про зв'язок залишкової конгестії при виписці з підвищенням частоти повторних госпіталізацій з приводу ГДСН і смерті протягом року [14]. Для підвищення ефективності деконгестії і прогнозу таких хворих робилися спроби застосувати фелодипін [42], толваптан [20, 25], незиретід [4, 22], які, однак, не продемонстрували переваг порівняно із загальноприйнятими лікуваннями пацієнтів контрольної групи петльовими діуретиками в жодному з проведених проспективних рандомізованих досліджень. При цьому в жодному з цих досліджень не проводився окремий аналіз у пацієнтів із супутньою ХХН. Як показали результати нашого невеликого пілотного дослідження, застосування безперервної інфузії НТГ протягом, у середньому, 3–4 діб у поєднанні з відносно невисокими дозами петльових діуретиків у пацієнтів з ГДСН високого ризику внаслідок

док ХХН, відкриває можливість не тільки отримати кращий симптоматичний ефект щодо клінічних і гемодинамічних ознак деконгестії, а й зменшити частоту важких ускладнень госпітального періоду без суттєвого підвищення ризику симптоматичної артеріальної гіпотензії. Підтвердження ефективності такого підходу потребує проведення більш широкого за кількістю пацієнтів дослідження.

Висновки

У хворих на ГДСН і ХХН (ШКФ < 60) без ознак системної гіпотензії «нітратцентрична» стратегія, у порівнянні з «діуретикоцентричною», асоціюється з більш вираженими клінічною деконгестією і зниженням сироваткового рівня NT pro-BNP, а також зменшенням сумарної частоти важких серцево-судинних подій протягом госпітального періоду при прийнятній переносимості.

Конфлікту інтересів немає. Участь авторів: концепція і дизайн дослідження — К.М. Амосова, І.І. Горда, А.Б. Безродний; збір матеріалу — Г.В. Мостбауер, Ю.В. Руденко, А.В. Саблін, Н.В. Мельниченко, Ю.О. Сиченко, І.В. Прудкий, І.С. Ковальова, О.В. Ходаківська, Н.О. Кононенко, О.В. Василенко, К.І. Черняєва; обробка матеріалу — І.І. Горда, А.Б. Безродний; написання тексту — І.І. Горда, А.Б. Безродний; статистичне опрацювання даних — І.І. Горда, А.Б. Безродний; редагування тексту — К.М. Амосова, І.І. Горда, А.Б. Безродний, Ю.В. Руденко.

Список літератури

- Borg G. Psychophysical bases of perceived exertion // Med. Sci. Sports Exercise. — 1982. — Vol. 14. — P. 377—381.
- Butler J., Kalogeropoulos A. Worsening heart failure hospitalization epidemic we do not know how to prevent and we do not know how to treat! // J. Am. Coll. Cardiol. 2008. — Vol. 52 (6). — P. 435—437.
- Cleland J.G.F., Coletta A., Witte K. Practical applications of intravenous diuretic therapy in decompensated heart failure // Am. J. Med. — 2006 Vol. 119. — P. S26—S36.
- Colucci W.S., Elkayam U., Horton D.P. et al. Intravenous nesiritide a natriuretic peptide in the treatment of decompensated congestive heart failure Nesiritide Study Group // N. Engl. J. Med. — 2000. — Vol. 343 (4). — P. 246—253.
- Conzanzo M.R., Johannes R.S., Pine M. et al. The safety of intravenous diuretics alone versus diuretics plus parenteral vasoactive therapies in hospitalized patients with acutely decompensated heart failure: a propensity score and instrumental variable analysis using the Acutely Decompensated Heart Failure National Registry (ADHERE) database // Am. Heart J. — 2007. — Vol. 154. — P. 267—277.
- Cooper H.A., Dries D.L., Davis C.E. et al. Diuretics and risk of arrhythmic death in patients with left ventricular dysfunction // Circulation. — 1999. — Vol. 100. — P. 1311—1315.
- Cotter G., Metzker E., Kaluski E. et al. Randomised trial of high-dose isosorbide dinitrate plus low-dose furosemide versus high-dose furosemide plus low-dose isosorbide dinitrate in severe pulmonary oedema // Lancet. — 1998. — Vol. 351. — P. 389—393.
- Cotter G., Moshkovitz Y., Kaluski E. et al. The role of cardiac power and systemic vascular resistance in the pathophysiology and diagnosis of patients with acute congestive heart failure // Eur. J. Heart Fail. — 2003. — Vol. 5. — P. 443—451.
- Dikshit K., Vyden J.K., Forrester J.S. et al. Renal and extrarenal hemodynamic effects of furosemide in congestive heart failure after acute myocardial infarction // N. Engl. J. Med. — 1973. — Vol. 288. — P. 1087—1090.
- Dimitrios Farmakis, John Parissis, John Lekakis, Gerasimos Filippatos // Rev. Esp. Cardiol. — 2015. — Vol. 68. — P. 245—248.
- Dormans T.P., Pickkers P., Russel F.G., Smits P. Vascular effects of loop diuretics // Cardiovasc. Res. — 1996. — Vol. 32. — P. 988—997.
- Elkayam U., Bitar F., Akhter M.W. et al. Intravenous nitroglycerin in the treatment of decompensated heart failure: potential benefits and limitations // J. Cardiovasc. Pharm. Ther. — 2004. — Vol. 9. — P. 227—241.
- Elkayam U., Tassis G., Binanay C. et al. Use and impact of inotropes and vasodilator therapy in hospitalized patients with severe heart failure // Am. Heart J. — 2007. — Vol. 153. — P. 98—104.
- Ezekowitz J.A., Bakal J.A., Kaul P. et al. Acute heart failure in the emergency department: short- and long-term outcomes of elderly patients with heart failure // Eur. J. Heart Fail. — 2008. — Vol. 10. — P. 308—314.
- Francis G.S., Olivari M.T., Goldsmith S.R. et al. The acute response of plasma norepinephrine, renin activity, and arginine vasopressin to short-term nitroprusside and nitroprusside with drawal in patients with congestive heart failure // Am. Heart J. — 1983. — Vol. 106. — P. 1315—1320.
- Francis G.S., Siegel R.M., Goldsmith S.R. et al. Acute vasoconstrictor response to intravenous furosemide in patients with congestive heart failure // Ann. Intern. Med. — 1985. — Vol. 103. — P. 1—6.
- Gandhi S.K., Powers J.C., Nomier A.M. et al. The pathogenesis of acute pulmonary edema associated with hypertension // N. Engl. J. Med. — 2001. — Vol. 344. — P. 17—22.
- Gheorghiane M., Abraham W., Albert N. et al. Systolic blood pressure at admission, clinical characteristics, and outcomes in patients hospitalized with acute heart failure // J. Am. Med. Assoc. — 2006. — Vol. 296. — P. 2217—2226.
- Gheorghiane M., Follath F., Ponikowski P. et al. Assessing and grading congestion in acute heart failure: a scientific statement from the acute heart failure committee of the heart failure association of the European Society of Cardiology and endorsed by the European Society of Intensive Care Medicine // Eur. J. Heart Fail. — 2010. — Vol. 12 (5). — P. 423—433.
- Gheorghiane M., Konstam M.A., Burnett J.C. et al. Short-term clinical effects of tolvaptan, an oral vasopressin antagonist, in patients hospitalized for heart failure: the EVEREST Clinical Status Trials // JAMA. — 2007. — Vol. 297 (12). — P. 1332—1343.

21. Gheorghiadu M., Zannad F., Sopko G et al. Acute heart failure syndromes: current state and framework for future research // *Circulation*.— 2005.— Vol. 112.— P. 3958—3968.
22. Intravenous nesiritide vs nitroglycerin for treatment of decompensated congestive heart failure: a randomized controlled trial // *JAMA*.— 2002.— Vol. 287 (12).— P. 1531—1540.
23. Januzzi J.L., van Kimmenade R., Lainchbury J. et al. NT-proBNP testing for diagnosis and short-term prognosis in acute destabilized heart failure: an international pooled analysis of 1256 patients: The International Collaborative of NT-proBNP Study // *Eur. Heart J.*— 2006.— Vol. 27 (3).— P. 330—337
24. Klein L., O'Connor C.M., Leimberger J.D. et al. Lower Serum Sodium Is Associated With Increased Short-Term Mortality in Hospitalized Patients With Worsening Heart Failure: Results From the Outcomes of a Prospective Trial of Intravenous Milrinone for Exacerbations of Chronic Heart Failure (OPTIME-CHF) Study // *Circulation*.— 2005.— Vol. 111.— P. 2454—2460.
25. Konstam M.A., Gheorghiadu M., Burnett J.C. et al. Effects of oral tolvaptan in patients hospitalized for worsening heart failure: the EVEREST Outcome Trial // *JAMA*.— 2007.— Vol. 297 (12).— P. 1319—1331.
26. Lala A., McNulty S.E., Mentz R.J., Dunlay S.M. et al. Relief and Recurrence of Congestion During and After Hospitalization for Acute Heart Failure: Insights From Diuretic Optimization Strategy Evaluation in Acute Decompensated Heart Failure (DOSE-AHF) and Cardiorenal Rescue Study in Acute Decompensated Heart Failure (CARESS-HF) // *Circ. Heart Fail.*—2015.— Vol. 8(4).— P. 741—748.
27. Lenzen M.J., Scholte op Reimer W.J., Boersma E. et al. Differences between patients with a preserved and a depressed left ventricular function: a report from the EuroHeart Failure Survey // *Eur. Heart J.*—2004.— Vol. 25.— P. 1214—1220.
28. Levey A.S., Coresh J., Balk E. et al. National Kidney Foundation practice guidelines for chronic kidney disease: evaluation, classification, and stratification // *Ann. Intern. Med.*— 2003.— Vol. 139 (7).— P. 605.
29. Levey A.S., Stevens L.A. et al. A New Equation to Estimate Glomerular Filtration Rate // *Ann. Intern. Med.*— 2009.— Vol. 150.— P. 604—612.
30. Marco Metra, John R. Teerlink. Vasodilators in the treatment of acute heart failure: what we know, what we don't // *Heart Fail. Rev.*— 2009.— Vol. 14.— P. 299—307.
31. McMurray J.V., Adamopoulos S., Anker S.D. ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure 2012: The Task Force for the Diagnosis and Treatment of Acute and Chronic Heart Failure 2012 of the European Society of Cardiology // *Eur. Heart J.*— 2012.— Vol. 33.— P. 1787—1847.
32. Milo-Cotter O., Adams K.F., O'Connor C.M. et al. Acute heart failure associated with high admission blood pressure — a distinct vascular disorder? // *Eur. J. Heart Fail.*— 2007.— Vol. 9.— P. 178—183.
33. Nelson G., Silke B., Ahuja R., Hussain M. Haemodynamic advantages of isosorbide dinitrate over frusemide in acute heart failure following myocardial infarction. // *Lancet*.— 1983.— Vol. 1 (8327).— P.730—732.
34. Nieminen M.S., Harjola V.P. Definition and epidemiology of acute heart failure syndromes // *Am. J. Cardiol.*— 2005.— Vol. 96 (6A).— P. 5G—10G.
35. O'Connor C.M., Stough W.G., Gallup D.S. et al. Demographics, clinical characteristics, and outcomes of patients hospitalized for decompensated heart failure: observations from the IMPACT-HF registry // *J. Card. Fail.*— 2005.— Vol. 11.— P. 200—205.
36. Ommen S.R., Nishimura R.A., Appleton C.P. et al. Clinical Utility of Doppler Echocardiography and Tissue Doppler Imaging in the Estimation of Left Ventricular Filling Pressures // *Circulation*. 2000.— Vol. 102.— P. 1788—1794.
37. Panagopoulou V., Deftereos S., Kossyvakis C. et al. NTproBNP: an important biomarker in cardiac diseases // *Curr. Top Med. Chem.*— 2013.— Vol. 13 (2).— P. 82—94.
38. Pickkers P., Dormans T., Smits P. Direct vasoactivity of frusemide. // *Lancet*.— 1996.— Vol. 347.— P. 1338—1339.
39. Salvator D.R., Rey N.R., Ramos G.C., Ponzalan F.E. Continuous infusion versus bolus injection of loop diuretics in congestive heart failure // *Cochrane Database Syst. Rev.*— 2004.— Vol. (1).— P. CD003178.
40. Sharon A., Shpirer I., Kaluski E. et al High-dose intravenous isosorbide-dinitrate is safer and better than Bi-PAP ventilation combined with conventional treatment for severe pulmonary edema // *J. Am. Coll. Cardiol.*— 2000.— Vol. 36.— P. 832—837.
41. Tavazzi L., Maggioni A.P., Lucci D., et al. Nationwide survey on acute heart failure in cardiology ward services in Italy // *Eur. Heart J.*— 2006.— Vol. 27.— P. 1207—1215.
42. Timmis A.D., Jewitt D.E. Studies with felodipine in congestive heart failure // *Drugs*.— 1995.— Vol. 29 (Suppl. 2).— P. 66—75.
43. The Criteria Committee of the New York Heart Association. Nomenclature and criteria for diagnosis of diseases of the heart and great vessels.— 9th ed.— Boston, Mass: Little, Brown & Co; 1994.— P. 253—256.

Е.Н. Амосова¹, И.И. Горда¹, А.Б. Безродный¹, Г.В. Мостбауэр¹, Ю.В. Руденко¹, А.В. Саблин², Н.В. Мельниченко², Ю.А. Сыченко¹, И.В. Прудкий¹, К.И. Черняева¹, О.В. Василенко¹, И.С. Ковалева¹, Е.В. Ходаковская¹, П.А. Лазарев¹, Н.А. Кононенко²

¹Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца, Киев

²Александровская клиническая больница города Киева

Сравнительная эффективность «нитратцентрической» и «диуретикоцентрической» стратегий лечения острой декомпенсированной сердечной недостаточности у больных хронической болезнью почек относительно деконгестии и тяжелых сердечно-сосудистых осложнений

Цель работы — провести сравнительную оценку эффективности различных стратегий лечения «влажных и теплых» больных с острой декомпенсированной сердечной недостаточностью (ОДСН) и сниженной скоростью клубочковой фильтрации (СКФ).

Материалы и методы. В проспективном исследовании приняли участие 141 больной с ОДСН в возрасте от 38 до 85 лет (средний возраст $66,4 \pm 2,2$ года), которые были последовательно госпитализированы в кардиологические отделения Александровской клинической больницы г. Киева в течение 2012—2014 гг. Среди всех больных ХБП СКФ < 60 при поступлении имела место у 95 больных (67,3 %), в том числе в группе ДЦ — 57 и НЦ — 38 больных. Они составили материал данного исследования.

Результаты и обсуждение. Госпитальная летальность в группе НЦ составила 2 больных (5,3 %), а в группе ДЦ — 4 (7,0 %) ($p < 0,05$). Продолжительность госпитального периода лечения была достоверно выше в группе ДЦ — $16,4 \pm 1,2$ дня против $13,2 \pm 0,9$ дня, $p < 0,05$. Показатель E/E' был достоверно ниже в группе НЦ по сравнению с ДЦ, на D3 ($p < 0,05$) и Dв ($p < 0,01$). Достоверный рост суточного диуреза в обеих группах по сравнению с D1 происходил с D2 ($p < 0,01$) и на 3-й и 5-й дни лечения в группе НЦ оставался более выраженным, чем в ДЦ ($p < 0,01$).

Выводы. У больных с ОДСН и СКФ < 60 без признаков системной гипотензии «нитратцентрическая» стратегия, по сравнению с «диуретикоцентрической», ассоциируется с более выраженными клинической деконгестией и снижением сывороточного уровня NT-проBNP.

Ключевые слова: хроническая болезнь почек, острая декомпенсированная сердечная недостаточность, NT-проBNP, деконгестия, скорость клубочковой фильтрации.

K.M. Amosova¹, I.I. Gorda¹, A.B. Bezrodnyi¹, G.V. Mostbauer¹, Yu.V. Rudenko¹, A.V. Sablin², N.V. Melnychenko², Yu.O. Sychenko¹, I.V. Prudkyi¹, K.I. Chernyaeva¹, O.V. Vasylenko¹, I.S. Kovalyova¹, E.V. Hodakovska¹, P.O. Lazarev¹, N.O. Kononenko²

¹O.O. Bogomolets National Medical University, Kyiv

²Oleksandrivska Clinical Hospital, Kyiv

The comparative efficacy of «nitrate-centric» and «diuretic-centric» treatment strategies of acute decompensated heart failure in patients with chronic kidney disease as regards decongestion and severe cardiovascular complications

Objective – to perform a comparative evaluation of the efficacy of different treatment strategies for «wet and warm» patients with acute decompensated heart failure (ADHF) with a reduced glomerular filtration rate (GFR).

Materials and methods. A prospective study involved 141 patients with ADHF aged 38 to 85 years (mean age 66.4 ± 2.2) who were hospitalized sequentially in the cardiology departments of the Oleksandrivska Clinical Hospital in Kyiv during the years 2012–2014. Among all patients with CKD, the GFR levels < 60 at admission were in 95 patients (67.3 %), including 57 patients in the group of DC and 38 subjects in the NC group. They were included in the study population.

Results and discussion. Hospital mortality in the NC group was 2 patients (5.3 %), and in the DC group 4 subjects (7.0 %) ($p < 0.05$). The duration of the hospital treatment period was significantly higher in the DC group (16.4 ± 1.2) days *vs.* (13.2 ± 0.9) days, $p < 0.05$). The E/E index was significantly lower in the NC group than in the DC, at D3 ($p < 0.05$) and Ddsc ($p < 0.01$). A significant increase in daily diuresis in both groups compared with D1 occurred with D2 ($p < 0.01$), and at the 3rd and 5th days of treatment in the NC group was more pronounced than in the DC group ($p < 0.01$).

Conclusions. In patients with ADHF with GFR < 60 without signs of systemic hypotension, the «nitrate-centric» strategy, compared with «diuretics-centric», is associated with more pronounced clinical decongestion and decrease in the serum level of NT-proBNP.

Key words: chronic kidney disease, acute decompensated heart failure, NT-proBNP, decongestion and glomerular filtration rate.